

Kırsal Turizm Alanında Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) Destekleri: Kahramanmaraş Örneği

Ömer Süha USLU^{1*}

Ali Rahmi KAYA¹

¹KSÜ Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye

*Corresponding author:

Email: suhauslu@ksu.edu.tr

Geliş Tarihi: 28 Ekim 2015

Kabul Tarihi: 12 Aralık 2015

Özet

Ülkelerin güçlü bir ekonomiye sahip olmalarının ve gelişmelerinin en temel unsurlarından biriside kırsal kalkındır. Kırsal kalkınmada en önemli çalışma alanlarının başında ise kırsal turizm yer almaktadır. Tabiat zenginliklerinin, tarihi hatıraların, yöresel değerlerin vs. tanınması ve tanıtılması sosyal ve kültürel kalkınmayı da beraberinde getirecektir. Başka bir ifade ile “kırsal turizm”; Türkiye’de iç ve dış turizmin gelişmesinde ve dünyaya açılmasında en önemli kapı olacaktır.

Avrupa Birliği üyeliği sürecinde tarım ve kırsal kalkınma konusunda ülkemizde uluslararası düzeyde rekabet gücü olan, iç ve dış pazarlamada daha güçlü yatırımlar yapılmasına ve kırsalda yaşayan vatandaşlarımızın refah ve geçim düzeyini yaşadıkları yerde yükselterek modern işletmelerin sürdürülebilir olmasını hedefleyerek kurulan TKDK, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının bünyesinde yer almaktadır. TKDK 2011 yılından bu yana ülkemiz ekonomisine 3,7 milyar TL’lik yatırım kazandırmıştır. Bu yatırımlar kapsamında 14 bin 500 kişiye doğrudan olmak üzere toplamda yaklaşık 33 bin kişiye istihdam sağlanmıştır.

Kahramanmaraş çok önemli bir turizm potansiyeline sahip olmakla birlikte potansiyellerini maalesef bir türlü değerlendirme imkânı bulamamıştır. Turizm dendiğinde birçok insan, turist veya yatırımcının aklına Kahramanmaraş’ın adı dahi gelmemektedir. Hâlbuki Kahramanmaraş pek çok popüler turistik rekreasyonel faaliyetin yapılabileceği tarihi veya tabii güzelliği sınırları içerisinde ihtiva etmektedir. Kahramanmaraş’ta TKDK kırsal turizm konusunda bugüne kadar 28 yatırımcı ile 30 Milyon TL’yi aşan yatırım sözleşmesi imzalamıştır. Bu yönüyle Kahramanmaraş kırsal kalkınma hamlesinin turizm ayağında ilk sırada yer alarak birçok turizm kentini geride bırakmış, ülkesine model bir kent olmayı başarmıştır. Bu çalışmada öncelikle Kahramanmaraş’ta turizm potansiyeli ve TKDK ile ilgili genel bilgiler verilmiş daha sonra, Kahramanmaraş ilindeki kırsal turizm uygulamaları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: TKDK, Kahramanmaraş, Kırsal Kalkınma, Kırsal Turizm

ARDSI Supports in the Rural Tourism Area: Example of Kahramanmaras

Abstract

Strong economy and the way of growth go through rural development. Rural development brings with social and cultural development. Be in the process of EU membership Turkey set up Agricultural and Rural Development Support Institution (ARDSI) in 2007. ARDSI is relevant institution under Ministry of Food, Agriculture and Livestock. 3.7 billion TL investment realized and 33.000 people employed by supports ARDSI from 2011 to now.

Kahramanmaras city has many important tourism potential. The city couldn’t find any chance to evaluate its potential. When it comes to tourism, as well the name of Kahramanmaras does not come to mind of investor or tourist. However, there are many popular historical or natural touristic recreational activities areas in Kahramanmaras. In the subject of rural tourism, from the beginning to today over 30 million TL contract was signed with 28 investors in Kahramanmaras by ARDSI. Kahramanmaras succeeded to be a model city to its country in the rural development area. In this study after giving general data related to ARDSI and the potential rural tourism for Kahramanmaras, rural tourism applications in the Kahramanmaras city will be investigated.

Key words: ARDSI, Kahramanmaras, Rural Development, Rural Tourism

GİRİŞ

Turizm ya da gezim, dinlenmek, eğlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla yapılan geziler ve bir ülkeye veya bir bölgeye gezmen (turist) çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümüdür. Turistik gezi, insanların sadece bir yerden bir yere gitmesi değil kültürel, ekonomik ve toplumsal olarak da iletişim içinde olmalarıdır. Turizm sayesinde insanlar hem diğer ülkelerin, hem kendi ülkelerinde yaşadıkları bölgenin dışındaki güzelliklerin, hem de geçmişte yaşamış olan insanların bırakmış oldukları kültürel mirasın farkına vararak, gelecek kuşaklara daha yaşanılabilir bir dünya bırakmanın gereklili-

ğine inarak hayata farklı açılardan bakabilirler. Turistler gittikleri ülke ya da bölgede gördükleri yerler karşılığında o yöre halkına para kazandırılırlar. Yani turizm ziyaret edilen ülke ve bölgenin ekonomisine büyük bir maddi katkı sağlar [7]. Turizm kavramı hepimizin aklına genellikle deniz, kum ve güneş gibi unsurları içeren bir takım aktiviteleri getirmektedir.

Son yıllarda turizm algısı dünyadaki değişimle birlikte eş zamanlı olarak hızla değişmektedir. Turistik faaliyetler nitelik ve nicelik olarak çeşitlenmeye başlamıştır. Bu değişim, ülkemiz insanların standartlarını da değiştirmiş ve geliştirmiştir. Önümüzdeki yıllarda alışılmış turizm aktivitelerinin aksine çok daha farklı yeni aktivitelerin eski alışkanlıkların

yerine ikame olması beklenmektedir. Dolayısı ile bu değişimi erkenden farkedene ve hazırlığını yapan ülkeler ve şehirler turizm alanındaki rekabete bir adım önde başlayacaktır. Gelir seviyelerinin artması, hayat standartlarının değişmesi yepyeni kültürleri ve alışkanlıkları gündeme getirmektedir. Bu değişim kendisini turizm alanında da hissettirmektedir. Yenilik ve farklılık arayışı standart turizm kültürünün zamanla terk edilmesi kalabalık, gürültü ve kirlilikten uzak, doğallığın ön planda olduğu kırsal alanların cazibe merkezi haline gelmesi sonucunu doğurmuştur. Bu alanlarda insanlar her yönden daha sıcak ve tabii bir ortamı tercih etmektedirler.

Tüm bu genel değerlendirmeler ışığında yeni ve önemli bir kavram karşımıza çıkmaktadır. "Kırsal Turizm". Kırsal turizmle ilgili kaynaklarda birbirinden farklı tanımlar yapıldığı dikkatleri çekmektedir. Kırsal turizmin geniş ve birçok kırsal aktiviteyi içeren alternatif turizm faaliyetleri olduğu bu tanımların ortak birleşme noktasıdır. Yani kırsal turizm çiftlik turizmi, köy turizmi, yayla turizmi, mağara turizmi, av turizmi, açık hava doğa sporları turizmi, tarımsal turizm, ekoturizm ve alternatif turizm gibi farklı isimlerle de ifade edilmektedir. Zamanla bu alandaki tanım ve kavramlar daha da yerine oturacaktır. Tüm bu faaliyetlerin kırsal alanlarda gerçekleşmesi ve kırsal turizmin temelinde şehrin kaotik ortamından uzaklaşma ve kırsalda muhtelif ortamlarda konaklama, zaman geçirme, bir takım farklı meşguliyetler edinme olduğu düşünülecek olursa, kırsal turizm kavramının kuşatıcı ve çok geniş anlamlar taşıyan bir çalışma alanı olduğu anlaşılmaktadır.

Kırsal turizm, güçlenmiş bir ekonomiye ulaşmada, ülkemiz ekonomisinin büyümesinde çok önemli rolü bulunan kırsal kalkınmanın yani kırsalda kalkınmanın vazgeçilmez unsurlarından biridir. Kırsal kalkınma kavramı birbirinden farklı parametreleri ihtiva eden bir kavramdır. Kırsal alanda çarkların çalışmaya başlaması aynı zamanda sosyal ve kültürel kalkınmayı da beraberinde getirir. Başka bir ifade ile kırsal kalkınma ülkemizin refah ve bilgi toplumu olma yolundaki hedeflerin kilit noktasıdır. Yaşadığımız yüzyıla, kaliteli, çeşitli, yenilikçi ve çevreye duyarlı üretimin teşvik edildiği, üreticilerin hayat standartlarına katkıda bulunan, kırsal ekonominin gelişmesine katkı sağlayan kırsal kalkınma odaklı yaklaşımlar damga vurmaktadır. Kırsal kalkınma üretime doğrudan katma değer ve gelir artışı sağlayarak tarım dışı sektörleri harekete geçirir ve gelişimlerini sağlar. Kırsal turizm sektörü potansiyeli ve iddiası en fazla olan ve en güçlü yatırım alanlarından biridir.

Kırsal turizm alanındaki çalışmaların desteklenmesi, müteşebbislerin önünün açılması hususu önem arz etmekte-

dir. Türkiye, özellikle verimlilik ve rekabet gücünün artmasını sağlayacak etkin teknoloji kullanımı, kırsal ve tarımsal alt yapının ve tarım işletmelerinin yapısının iyileştirilmesine yönelik AB kaynaklarının en etkin şekilde kullanılmasını sağlayacak kurumsal yapılanmayı ve programlamayı gerçekleştirmek zorundadır. Aksi takdirde ülkemizin tarımı gerek Avrupa Birliği gerek dünya pazarları karşısında ciddi bir rekabet sorunu yaşayacaktır. Avrupa Birliğine adaylık süreci ülkemiz tarımının dünya ile bütünleşmesini sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin bu fırsatı çok iyi değerlendirmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği kendi müktesebatına uyumu sağlamak ya da kolaylaştırmak adına üye, aday ve potansiyel aday ülkelere aynı zamanda Avrupa Komisyonu tarafından da onaylanmış bir takım özel programlar uygulamaktadır. Bu programlardan birisi Türkiye'nin de içinde bulunduğu IPARD (Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Bileşeni) Programıdır. Türkiye 2000'li yıllarda kırsal kalkınma alanında başlattığı kalkınma hamlesini, Avrupa Birliğine üyelik müzakereleri ile üyeliğe kadar götüreceği yolda bir adım daha ileriye taşıyarak, IPARD Programı kapsamında Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunu faaliyete geçirmiştir. Avrupa Birliğine üyelik sürecinde ortak tarım politikası kapsamında yürütülen müzakereler çok çetin geçmektedir.

Öncelikle Kahramanmaraş'ın turizm ve kırsal turizm potansiyellerinin değerlendirileceği bu çalışmada daha sonra çok uzun yıllar süreceği düşünülen müzakere çalışmaları kapsamında, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracının beşinci bileşeni olan Kırsal Kalkınma Bileşeninin (IPARD Programı) Türkiye uygulaması özet olarak ele alınacaktır. Daha sonra TKDK Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü örneği üzerinden daha özele inilerek sahadaki kırsal turizm uygulamaları incelenecektir. Çalışmada ilk bölümde Kahramanmaraş ve kırsal turizm konusu incelenmiş, IPARD programının genel özellikleri kısaca ele alınmış, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun kırsal turizm alanında verdiği destekler hakkında bilgi verilmiştir. İkinci ve son bölümde ise TKDK'nın kurulduğu günden bugüne kadar genel olarak Türkiye ve Kahramanmaraş İli özelinde kırsal turizm alanında yaptığı çalışmalar ve verilen destekler hakkında değerlendirmeler yapılmaktadır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmada kullanılan materyalin derlenmesinde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yapılmış çalışmalar ve Türkiye'de kırsal turizm ve kırsal kalkınma çalışmaları, IPA, IPARD ve TKDK konusunda hazırlanmış tez, makale, rapor ve istatistik verilerinden yararlanılmıştır. Ayrıca IPA (Katılım Öncesi Yardım Aracı) ve IPA'nın beşinci bileşeni IPARD ile ilgili rapor ve belgeler incelenmiştir. TKDK Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü tarafından hazırlanmış bilgi notları ve 2015 yılında yayınlanmış "Yatırımlar Rehberi"nde yer alan bilgiler bu çalışmanın temel verilerini oluşturmuştur.

Literatür taramalarına dayanarak hazırlanan bu çalışmada; öncelikle Kahramanmaraş'ın kırsal turizm potansiyeline yer verilmiştir. Daha sonra Türkiye'de uygulanan IPA ve IPARD programı ve bu program kapsamında TKDK ele alınmıştır. Son olarak TKDK tarafından kırsal turizm alanında Türkiye ve Kahramanmaraş ilinde yapılan çalışmalar detaylı olarak incelenmiş, mevcut durum tablolarla göz önüne serilmiştir. Daha sonra sonuçlar hakkında genel değerlendirmeler yapılmıştır.

Tablo 1. Kahramanmaraş İlinin Potansiyel Turizm Alternatifleri İçin Öneriler [5].

Alana Dayalı	Suya Dayalı	İklim Dayalı	Doğal Hayvan Varlığına Dayalı	Doğal Bitki Varlığına Dayalı	Kültürel Varlıklara Dayalı
<ul style="list-style-type: none"> • Dağ bisikleti • Dağcılık • Piknik • Kamping • Trekking • Mağaracılık • Çadırli kamp • Yamaç paraşütü • Doğa koruma ve rekreasyon alanlarını ziyaret • Jeomorfolojik oluşumları izleme • Doğada serbest yürüyüş • Tarihi alanları ziyaret 	<ul style="list-style-type: none"> • Olta balıkçılığı • Rafting • Botla gezinti • Sandal gezintisi • Su kayağı • Off road • Yüzme • Çağlayanları izleme • Yelken • Termalizm 	<ul style="list-style-type: none"> • Klimatizm • Kayak • Yamaç paraşütü • Buzullar ve buzul göllerini izleme 	<ul style="list-style-type: none"> • Avcılık • At ile gezinti • Koleksiyonculuk • Kuş gözlemciliği • Doğal hayvan varlığını izleme ve fotoğrafçılık 	<ul style="list-style-type: none"> • Bitki örtüsünü izleme ve fotoğrafçılık • Koleksiyonculuk 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarihi ve arkeolojik alanları gezme • Folklorik yapı • Geleneksel mimari ve el sanatları • Yemek kültürü • Kültürel korunmuş alanları gezme • Festival ve şenlikler

ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Kahramanmaraş İlinin Genel Tanıtımı

Kahramanmaraş Akdeniz Bölgesi ile İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin birleştiği yerde bulunmaktadır. Güneybatısını Nur Dağı'nın uzantısının kapladığı ilde diğer önemli yükseltiler Berit, Engizek, Binboğa, Delihöbek ve Ahır Dağlarıdır. Kahramanmaraş, Elbistan ve Göksun Ovaları ilin önemli ovaları olup, Ceyhan nehri ile Aksu çayı önemli akarsularıdır. Kahramanmaraş ilinde, genel olarak denize uzaklık ve yükselti nedeniyle, değişikliğe uğramış karasallaşmış bir Akdeniz iklim tipi egemendir. Tekir Vadisi, Döngel Köyündeki mağaralarda yapılan araştırmalarda ele geçen buluntular yörede insan yerleşiminin Üst Paleolitik Çağda başladığını; Neolitik, Kalkolitik ve Eski Tunç Çağlarında da sürdüğünü göstermektedir. Şehri Hititler kurmuşlardır. Daha sonra Asurlular, Persler, Romalılar, Bizanslılar, Araplar, Selçuklular, Memlûklular, Dulka-diroğulları ve Osmanlılar şehre hâkim olmuşlardır. Kırmızı şeritli İstiklal madalyası ile onurlandırılan (5 Nisan 1925) mütevazı Anadolu şehri Maraş'a Kurtuluş Savaşı sırasında halkın gösterdiği direnişten dolayı 7 Şubat 1973' de TBMM tarafından Kahramanlık unvanı verilerek adı Kahramanmaraş olarak değiştirildi [8].

Kahramanmaraş İlinin Kırsal Turizm Potansiyeli

İpek ve Baharat Yolları üzerinde kurulmuş olan Kahramanmaraş binlerce yıllık tarihinden kaynaklanan önemli bir tarihi ve kültürel zenginliğe ev sahipliği yapmaktadır. Mezopotamya'yı Anadolu ve Kapadokya'ya bağlayan kent, sahip olduğu bu eşsiz konum sayesinde ki, tarihi boyunca önemli medeniyetlerin başat yerleşim birimleri arasında yerini almıştır. Batıda 2942 m yüksekliğe varan, binbir çeşit bitki ve canlıların eteklerinde yaşamını sürdürdüğü Binboğa Dağları, kuzeyde Ahır Dağları ve arkasında meşhur Maraş dondurmasının salebinin yetiştiği Engizek Dağları, doğuda ise Nurhak dağları ile çevrilidir. Bu dağlar, Akdeniz'in en büyük suyu Ceyhan'a da hayat vermektedir. Üzerindeki HES'ler ve baraj gölleri ile Türkiye'nin ikinci en büyük su havzası da bölgede bulunmaktadır [8]. Tablo 1'de Kahramanmaraş ilinin potansiyel turizm alternatifleri için önerileri içeren bilgiler yer almaktadır [5]. Tabloden de anlaşılacağı üzere ilde çok çeşitli kırsal turizm imkânları bulunmaktadır.

Doğa turizmi açısından Yavşan, Başkonuş, Karagöl, Ye-

dikuyu, Çalibalma, Üçkaya, Çevirme, Binboğa, Gonan, Yenicekale, Kazma, Kozludere ve Bertiz yaylaları, gününbirlik geziler için. Pınarbaşı, Fırız, Yeşilgöz, Tekir, Güvercinlik, Ali Kayası, Kapıçam Mesire Alanları ile Döngel Mağaraları, Kestel Mağarası Sığınağı (Andırın), Yedi Uyurlar Mağarası (Afşin), Gümüşkaya Mağarası (Göksun), Değirmendere Mağarası (Göksun) Savruk Mağarası, Bulutdeliği Mağarası (Pazarcık), Yılanlı Mağara (Pazarcık) ve Kırk Mağaralar (Pazarcık) gibi tabiat harikaları zaman zaman fotoğrafçıların durağı haline gelmiştir. Kahramanmaraş baraj gölleri sörf, kano ve yelken vb. su sporları için, Ceyhan Nehri ve Aksu Çayı rafting için uygun parkurlara sahiptir.

Uludaz Dağı'nın naif sakinleri, uğurböcekleri şehir merkezine 65 km uzaklıkta ve Büyüksır Köyü yakınlarında olan Uludaz Dağı bulutlarla kaplı zirvesi ve koloniler halinde görülen uğur böcekleri ile turizm açısından önemli bir alandır. Halk arasında "gelin böceği", "uğur böceği" veya "uç uç böceği" olarak bilinen Coccinellidae familyasına ait türlerin en önemlisi ve en çok bilineni Coccinella septempunctata, diğer bir tanımla "yedinci noktalı uğur böceği" yaz aylarında Uludaz tepesinde yoğun bir şekilde gözlenmektedir. Uğur böcekleriyle ünlü olan Uludaz Tepesi foto safari ile ilgilenen ve doğayı seven kişilerin ilgisini çekecek bir yer olup doğa turizmi için önemli değerlerdendir.

Akdeniz ikliminden karasal iklime geçiş kuşağında yer alan Afşin'de doğal ortamında yetişen Latince adı Fritillaria imperialis, olan ters lale, Afşin ilçesinin kuzey kesimlerinde Yukarı Ceyhan Vadisi boyunca bulunmaktadır. Dünya'da sadece Anadolu'da birkaç yerde yetişen endemik bir bitkidir.

Başkonuş yaylası Kahramanmaraş'ın en gözde tabiat harikalarından biridir. Kahramanmaraş Andırın karayolunun 55. km'sinde şehrin batı tarafında yer almaktadır. 1850 metre rakımda piknik yapmaya müsait, çam, kamalak ve meşe ağaçları ile kaplı bir yayladır. Orman İşletme Müdürlüğü tarafından buraya konaklama ve dinlenme evleri yaptırılmıştır. Ayrıca bu yayla geyikleriyle ünlüdür. Yaylada geyik evi bulunmaktadır. Zengin doğası, temiz havası ve geyikleriyle görülmeye değer ve yayla turizmi için elverişli bir yerdir. Yavşan Yaylası ise il merkezine 36 km mesafede Akdeniz, Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleri'nin birbirine en çok yaklaştığı alanda yer alır. Doğal su kaynakları bakımından oldukça zengin olup bölgeye özgü yaklaşık 65 adet bitki türü tespit edilmiştir.

Menzelet Barajı Ceyhan Nehri üzerinde, sulama ve enerji amacıyla 1980-1989 yılları arasında inşa edilmiş bir barajdır. Baraj kenarında piknik ve seyir alanları bulunmaktadır. Barajın güneyinde Ali Kayası adı verilen büyük bir yükselti bulunmaktadır. İki sarp kayanın arasında çağlayanlar halinde akan suların etrafı çam ve meşeliklerle kaplıdır. Heybetli bir görünüme sahip olan Ali Kayası'nın yüksekliği 148 metredir. Kayanın büyük bölümü Menzelet Barajı'nın suları altında kalmıştır.

Kahramanmaraş-Kayseri karayolunun 50. km'sinde yer alan Döngel, üst üste ve birbirine bağlı üç mağaradan oluşan bölgedeki en önemli mağaralardan biridir. Kahramanmaraş topraklarında ilk yerleşim İ.Ö. 40.000-10.000 Paleolitik Dönem'de bu mağaralarda başlamıştır. Buradaki mağaralarda çakmak taşı ve kemikten yapılmış deliciler, kalemler, kazıyıcılar, çakı ve çekiç olarak kullanılan malzemeler ile etobur ve otobur hayvanların diş ve kemik kalıntıları bulunmuştur. Büyük bir su kütlesi çağlayanlar halinde bu mağaralardan çıkmaktadır. Mağaranın etekleri ceviz ve çınar ağaçları ile kaplı, yemyeşil bir dinlenme ve piknik alanıdır. Ayrıca çevrede bulunan köylerin elektrik ihtiyacını karşılamak için Tekir- Döngel Hidroelektrik Santrali kurulmuştur.

Döngel Mağaraları'nın yakınında, çam ve ardıç ormanları ile kaplı olan Tekir Yaylası, Kahramanmaraş-Göksun karayolunun 55. km.sinde çok güzel bir dinlenme yeridir. Bol su kaynakları ve ulaşım kolaylığı buranın hızla gelişmesini sağlamıştır. Tekir mutfağıyla da ünlü bir yerdir. Gündelik kesilen eti, davar yoğurdu, elması, fasulyesi, peyniri, balı, alabalığı ve ardıç namındaki suyu çok meşhurdur. Tekir, hem bu bölgeyi besleyen çayların gözleri hem de mağaraları ile zengin doğaya sahip bir yerdir. Arkit Çayı gözü, Değirmenderesi gözü ve kıyıları, Yeşilgöz ve kıyısı, Uzundurdu gözü ve çevresi, orman fidanlığı, Çam içi dinlenme yeri, Kapılı Mağara ve Tarhanakaya mağaraları gezilip görülecek yerlerdir. Değirmenderesi gözüne yapılan "Tekir Alabalık Üretim Tesisleri" de bu bölgenin kalkınmasında ve ekonomik yapısında canlanmaya neden olmuştur.

Yeşilgöz Obruğu, dağın altından 45 m derinlikte kaynayan suyu ile yeşil bir gözü andırmaktadır. Çınarlar ve salkım söğütler altında su kenarında piknik yapma imkânı bulunmaktadır.

Gaziantep yolu üzerinde bulunan Kapıçam Tabiat Parkı'nda, botanik bahçesi, kınalı keklik üretme istasyonu, göletler, piknik ve kamp alanları ve yeme-içme yerleri bulunmaktadır. Doğaseverlerin bitki ve hayvan hayatını gözlemleyebilecekleri Kapıçam Tabiat Parkı ülkemizin 30. milli parkıdır.

Termal turizm açısından Kahramanmaraş'ta Süleymanlı ve Döngel yerleşim yerleri yakınlarında bulunan sıcak su kaynakları önemlidir. Ilica (Zeytin) Kaplıcası kükürt, petrol artığı ve az miktarda yağ karışımı ile meydana gelen

şifalı suyun romatizmal hastalıklara ve kadın hastalıklarına olumlu etki yaptığı belirtilmektedir. Ilicanın doğal yapısı ve iklimi de sağlık turizmini geliştirmeye elverişlidir. Şehre yakınlığı ve ulaşım kolaylıkları da turizme olan talebi artırıcı unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Ekinözü içmesi, kapasite ve kaynak nitelikleri bakımından ülkemizin içme kaynaklarının geliştirilmesi öngörülen yerleri arasında bulunmaktadır. Ekinözü içmeleri önemi ve yatırım önceliği bakımından ülkemizdeki önemli içme kaynaklarından biridir. Göksun Büyük Kızılcık içmesi içme suyunun sindirim, idrar yolları, cilt ve böbrek hastalıklarına iyi geldiği tespit edilmiştir [5].

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) ve IPARD Programı

Avrupa Birliği tarafından birlik müktesebatına uyumu sağlamayı kolaylaştırmak üzere farklı tarihlerde farklı içerikleri haiz bir takım programlar uygulanmıştır. AB'ye aday ülkelere katılım öncesi mali yardım sağlamak üzere uygulanan bu programların en önemlileri; PHARE, SAPARD, ISPA, CARDS ve IPA gibi yardım araçlarıdır. Türkiye'de ilk defa uygulanan ve ülkemizi ilgilendiren program ise IPA'dır.

Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA); aday ülkelere yönelik yardım mekanizmalarının dağılık yapısı nedeniyle Avrupa Birliği tarafından mevzuatın basitleştirilmesi amacıyla katılım öncesi mali yardımlarının tek çatı altında birleştirildiği programdır. 2007-2013 yılları arasında uygulanmak üzere hazırlanmıştır. Katılım Öncesi Mali İşbirliği Aracı (IPA) olarak adlandırılan bu yeni düzenleme ile Avrupa Birliği aday ve potansiyel aday ülkeleri tam üyeliğe hazırlamayı amaçlamaktadır. IPA'nın uygulanmasında temel gaye, aday ülkelere aynı finansman şartlarında fon sağlanması ve bu fonların kullanımında aday ülkelere daha geniş imkânlar tanımak olarak özetlenebilir. Çok daha önemli olan bir diğer husus ise fonların kullanımının AB tarafından çerçevesi çizilmiş ve Avrupa Komisyonu tarafından akredite edilmiş ve aynı zamanda merkezi olmayan bir fonlama yönetim sisteminin oluşturulmasını zorunlu kılmasıdır.

IPA'nın beş farklı alt bileşeni bulunmaktadır. Bu bileşenler fonlama yapılacak alanların genel çerçevesini belirlemektedir. Bu program Türkiye ile birlikte aday ülkeler Hırvatistan, Makedonya, İzlanda ve Karadağ, potansiyel aday ülkeler, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Sırbistan ve Kosova tarafından da uygulanmaktadır. IPA'nın beş bileşeni şunlardır;

- I. Geçiş Yardımı ve Kurumsal Yapılanma
- II. Sınır Ötesi İşbirliği
- III. Bölgesel Kalkınma
- IV. İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi
- V. Kırsal Kalkınma (IPARD)

IPA'nın Geçiş Yardımı ve Kurumsal Yapılanma ile Sınır Ötesi İşbirliği bileşenleri hem aday ülkeler hem de potansiyel aday ülkeler tarafından kullanılmaktadır. Bölgesel Kalkınma, İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi ile Kırsal Kalkınma bileşenleri ise sadece aday ülkeler tarafından kullanılabilir. Türkiye aday ülke olarak beş bileşenden de faydalanma hakkına sahiptir.

IPA'nın beşinci bileşeni olan "Kırsal Kalkınma" (IPARD)'ın temel hedefi; aday ülkenin Kırsal Kalkınma Politikalarının, Topluluk Ortak Tarım Politikası uygulamalarına yakınlaşmasını desteklemektir. IPARD fonları 2007-2013 dönemini kapsayan çok yıllık tek bir "Kırsal Kalkınma (IPARD) Programı" aracılığı ile kullanılacaktır. Program birliğe katılım öncesinde aday ülkelerin Ortak Tarım Politikasına uyumunun asgari düzeyde sağlanmasına destek olmak ve tarım sektörü ile kırsal alanların sürdürülebilir geli-

şimine katkıda bulunmak amacıyla ortaya konulmuştur. AB Komisyonunca teorik ve pratik çerçevesi çizilmiş olan bu programla aday ülkelerde desteklenecek olan tarım ve kırsal kalkınma faaliyetlerinin fonlanması amacıyla merkezi olmayan yönetim ilkesine bağlı Ödeme Ajansı (TKDK) kurulması öngörülmüştür.

IPARD Programı Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi ve Politika Çerçeve Belgesi (DPT 2006), Sektör Analizleri (2006), Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (2006), Tarım Strateji Belgesi (2006-2010), Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) ve Ulusal Kırsal Kalkınma Planı (2010) esas alınarak hazırlanmıştır. Tarımsal ve kırsal alanların mevcut durumu analiz edilmiş, geliştirilmeye müsait, belirli bir üretim ilişkisi ve hacmine sahip alanlar nüfus, dağlık alan, tarımsal üretim değeri, milli gelire katkı vb. yönünden değerlendirilerek sektör analizleri yapılmış, desteklenecek alanlara ilişkin ülke görüşü AB Komisyonuna sunulmuştur. Komisyon ile karşılıklı görüşmeler neticesinde 2007-2013 dönemini kapsayan IPARD programı AB Komisyonu tarafından 25 Şubat 2008 tarihinde kabul edilmiştir.

IPARD Programı ile ilgili süreç devam ederken programın uygulanması için varlığı gerekli ödeme ajansı olarak görülen Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu 18 Mayıs 2007 tarihinde 5648 sayılı kanunla kurulmuş ve öncelikli olarak belirlenen 42 ilde örgütlenmesini tamamlamıştır. TKDK'nın kuruluş amacı; ulusal kalkınma plan, program ve stratejilerinde öngörülen ilke ve hedefler çerçevesinde, Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlardan sağlanan kaynakları da kapsayacak şekilde, kırsal kalkınma programlarının uygulanmasına yönelik faaliyetleri gerçekleştirmektir. İllerin belirlenmesinde gayrisafı yurtiçi hâsıla değerleri, iller arası karşılaştırmalı dış göç değerleri, kırsal alanların ve tarım sektörünün ildeki potansiyeli gibi kıstaslara göre seçim yapılmıştır.

IPARD programının hazırlığında birbirini takip eden 2 ayrı uygulama dönemi öngörülmüştür. 2007-2009 yılları arası 20 ilde ilk aşamada yer alan illerin il koordinatörlükleri kurulmuştur. AB Komisyonu tarafından yetki devrinin alınması ile 1. uygulama dönemi illeri proje kabulü için çağrı ilanlarına başlamıştır. Daha sonra 2010-2013 dönemi için mevcut 20 ile ek olarak 22 il daha ilave edilerek IPARD uygulayıcısı il koordinatörlüğü sayısı 42'ye yükselmiştir.

IPARD programının Türkiye'de uygulanması ile tarımsal altyapı ve kırsal alanların kalkınması konusunda bir takım mesafelerin alınması amaçlanmaktadır. Ortak tarım politikasına uyum ve ülkemiz tarımının rekabetçi bir yapıya kavuşturulması ana hedef olarak belirlenmiştir. Tarım sektörünün modernizasyonu, tarımsal mekanizasyonun artma-

sı, yeni pazar fırsatlarının oluşturulması, birincil ürünlerin üretilmesinde sürdürülebilirlik, kırsal alanda istihdamın artırılması, gıda güvenliği, veterinerlik, bitki sağlığı, hayvan refahı uygulamaları, çevre ile ilgili AB standartlarının uygulanması, tarım-çevre tedbirleri, yerel kırsal kalkınma stratejilerinin hazırlanması, genç ve kadın girişimciliğinin özendirilmesi, kırsal alanlardan şehirlere göçün azaltılması hedeflerine ulaşmak amacıyla program 42 ilde İl Koordinatörlükleri aracılığıyla uygulanmaktadır.

IPARD hibe destekleri Avrupa Birliği ve Türkiye arasında oluşturulan bir ulusal fondan karşılanmaktadır. Faydalanıcılar sunmuş oldukları projenin toplam uygun maliyetinin (uygun harcamalar toplam tutarı) %50'si oranındaki kısmını kendi öz kaynaklarından karşılamaktadırlar. Bu kaynağa kullanıcı katkısı denmektedir. Geriye kalan tutarı ise %75 AB katkısına ilave olarak %25 Türkiye Cumhuriyeti eş finansmanı ile ulusal fondan karşılanmaktadır.

IPARD programında asgari hibe oranı %50 (kamu katkısı) olarak belirlenmiştir. Faydalanıcı tarafından sağlanan katkı ise azami olarak toplam uygun harcama miktarının %50'sidir. Yatırımcı desteğe tabi olan harcamalarını katma değer, gelir ve gümrük vergisi gibi birçok vergiden muaf olarak yapmaktadır. Hayvansal üretim ile ilgili yatırımlarda faydalanıcının yaşına veya yatırımın yapıldığı yere göre (dağlık alan) hibe desteği oranı %65'e kadar çıkmaktadır. TKDK tarafından verilen hibeler yatırım konusu ve tutarlarına bağlı olarak en fazla 3 taksitte ödenebilmektedir. Bu durum yatırımların belli bir sermaye gücü olmadan gerçekleştirilmesini zorlaştırmaktadır. Program hedef kitle olarak çok küçük, küçük ve orta ölçekli işletmeleri muhatap olarak olsa dahi sistem kendi kendini koruyabilmek ve çalıştırabilmek için sermaye gücünü ön plana çıkarmaktadır. Tamamlanan yatırımların 5 yıl süre ile izlenmesi ve yatırımcının yatırımla ilgili tüm taahhüdlerini yerine getirmesi söz konusudur [4].

TKDK Kırsal Turizmi Nasıl Destekliyor?

TKDK'nın kırsal turizm yatırım başlığının amacı; mikro ve/veya küçük girişimciler veya çiftçiler tarafından kurulacak pansiyon, yatak ve kahvaltı, konaklama ve restoran hizmetlerinin gelişimini, çiftlik turizmi tesislerinin kurulması ve geliştirilmesini ve turistik rekreasyonel faaliyetler (sporatif aktiviteler, doğa gezisi, tarihi geziler gibi) için kurulan tesislerin gelişimini desteklemek şeklinde tarif edilmektedir [6]. Kırsal turizm yatırım başlığı (alt tedbir) kapsamında makine-ekipman alımı, yapım işleri, hizmet alımı (genel harcamalar) ve görünürlük harcamaları desteklenmektedir. Kırsal turizme yönelik hazırlanacak projenin uygun harcamalar toplam tutarı; en az 15.000 Avro, en fazla 500.000 Avro olmalıdır. Destek oranı uygun harcamalar toplamının %50'sidir. Kırsal turizme verilecek destekten faydalanmak için kamu tüzel kişilikleri hariç, ulusal kanunlarca tanınmış gerçek ve tüzel kişiler başvurabilir (kamu hissesi %25'den fazla olan tüzel kişilikler uygun değildir).

Gerçek ve tüzel kişilerde; başvuru sahibi (tüzel kişilikte ise tüzel kişiliği temsil ve ilzama yetkili kişi) başvuru sunulduğu tarihte 65 yaşın üzerinde olmamalı yani 66 yaşından gün almış olmamalıdır. Çiftlik turizminin geliştirilmesi söz konusu olduğunda başvuru sahibi Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) kayıtlı olmalı veya gerçek kişi ise, çiftçinin Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemindeki hane halkından bir kişi çiftçi kayıt sistemine kayıtlı olmalıdır.

Proje sahibi 50 kişiden az çalışan istihdam edip, yıllık cirosu ve/veya bilançosu 8 Milyon TL'yi aşmayan mikro ve küçük ölçekli zanaatkarlar ve işletmeler kapsamında olmalıdır. Yatırımcı ulusal vergi sistemine kayıtlı olmalıdır. Ayrıca konaklama tesislerinde işletmesi için yatırım sonunda Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik hükümlerine uygun olarak gerekli sertifikalara sahip olmalıdır. Yapılan yatırımla ilgili 5393 sayılı Belediye Kanunu ve pastaneler söz konusu olduğunda ise 5179 sayılı Gıda Kanunu veya 5996 Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu hükümlerine uygun sertifikalara sahip olmalıdır. Konaklama tesisleri yatırım sonunda en fazla 25 oda kapasitesine sahip olmalıdır. Yatırımlar desteklenen illerin kırsal alanlarında -nüfusu 20.000'in altında olan yerleşim birimlerinde- aynı zamanda TKDK tarafından yayınlanmış resmi kırsal alan listesinde ismi bulunan yerlerde uygulanmalıdır.

TKDK, Kırsal Turizm ve Kahramanmaraş

TKDK Türkiye'de 2011 yılından bu yana ülkemiz ekonomisine 3,7 Milyar TL'lik yatırım kazandırmıştır. Bu yatırımlar kapsamında ülke genelinde 8 bin yatırımcıya ulaşılmıştır. 14 Bin 500 kişiye doğrudan olmak üzere toplamda yaklaşık 33 bin kişiye istihdam imkânı sağlamıştır [2].

TKDK Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü, ilk proje kabulünü 2011 Ağustos ayında yapmıştır. 2015 yılı Eylül ayına kadar ondört çağrı dönemini geride bırakan kurum, Kahramanmaraş'ta ilk yatırım sözleşmesini ise 2012 Mart ayında imzalamıştır. İnceleme ve değerlendirme çalışmaları tamamen sonuçlandırılmış olan ondört çağrı döneminde Kahramanmaraş'ta 213 yatırımcı ile yaklaşık 220 Milyon TL'lik yatırım sözleşmesi imzalanmıştır [3]. Bu projelere yaklaşık 110 Milyon TL hibe desteği sağlanmıştır [1].

TKDK tarafından Türkiye'de kırsal turizm alanında sözleşmeye bağlanan projelerle ilgili bilgiler Tablo 2'de verilmiştir. Tablo 2'de de görüldüğü üzere kırsal turizm alanında TKDK tarafından bugüne kadar Türkiye genelinde 348 proje desteklenmiştir. Bu projelerin yatırım tutarı 334 milyon TL'dir. Ülke genelinde TKDK tarafından kırsal turizm projelerine 167 milyon TL hibe desteği sağlanmıştır [3].

Kahramanmaraş ilinin kırsal turizm alanında yaptığı yatırımlarla ilgili bilgiler ise Tablo 3'te verilmiştir. Tablo 3'e göre Kahramanmaraş ilinde kırsal turizm alanında yaklaşık 30 Milyon TL yatırım değerine sahip 28 adet proje ile sözleşme imzalanmıştır. Bu yatırımlar sayesinde Kahramanmaraş'a sadece kırsal turizm alanında yaklaşık 14 Milyon TL hibe desteği verilmiştir [3]. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu kırsal turizm yatırımlarının %8'ini Kahramanmaraş ilinde gerçekleştirmiştir. Kırsal turizm alanında dağıtılan hibelerin %8'i Kahramanmaraş iline tahsis edilmiştir.

Tablo 2. TKDK Tarafından Türkiye'de Kırsal Turizm Alanında Sözleşmeye Bağlanan Proje Sayıları [3].

SÖZLEŞMEYE BAĞLANAN PROJE SAYISI	TOPLAM YATIRIM TUTARI (TL)	TOPLAM DESTEK TUTARI (TL)
348	334 MİLYON	167 MİLYON

Tablo 3. TKDK Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü Tarafından Kırsal Turizm Alanında Sözleşmeye Bağlanan Proje Sayıları [3].

SÖZLEŞMEYE BAĞLANAN PROJE SAYISI	TOPLAM YATIRIM TUTARI (TL)	TOPLAM DESTEK TUTARI (TL)
28	29.809.916,61	13.947.816,83

İmzalanan sözleşmelerin çağrı dönemlerine göre dağılımını gösteren bilgiler Tablo 4'te verilmiştir. Tablo 4'te de görüldüğü üzere ilk çağrı dönemlerinde hibe desteklerine karşı ilgi oldukça azdır. İlgisizliğin birçok sebebi olduğu düşünülmektedir. Öncelikle yatırımcıların TKDK hibe desteklerinden yeterince haberdar olmadığı söylenebilir. Ancak kurumun ülke genelinde çok yoğun tanıtım ve bilgilendirme çalışması yaptığı bilinmektedir. Kahramanmaraş'ta kırsal turizm alanında proje işahının yeterli seviyede olmadığı da düşünülebilir. İlerleyen yıllarda imzalanan sözleşme sayısında görülen artış bu görüşü de zayıflatmaktadır. TKDK mevzuatından kaynaklanan bir takım zorluklar yatırımcıları proje hazırlamaya karşı mesafeli olmaya zorlamış ta olabilir. İlk birkaç projenin hayata geçmesi, yatırımların problemsiz bir şekilde tamamlanması ve hibe ödemelerinin gerçekleşmesinin oluşturduğu çarpan etki sayesinde yatırım sayısında ciddi bir artış gözlemlenmiştir.

Tablo 4. Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü Tarafından Çağrı Dönemlerine Göre Kırsal Turizm Alanında Sözleşmeye Bağlanan Proje Sayıları [3].

ÇAĞRI DÖNEMLERİ	İMZALANAN SÖZLEŞME SAYISI
1.	-
2.	1
3.	1
4.	-
5.	-
6.	-
7.	-
8.	-

Tablo 5. Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü Tarafından Kırsal Turizm Alanında Sözleşmeye Bağlanan Projelerin İlçelere Göre Dağılımı [3].

İLÇELERE GÖRE DAĞILIM	SÖZLEŞMEYE BAĞLANAN PROJE SAYISI	TOPLAM YATIRIM TUTARI (TL)	TOPLAM DESTEK TUTARI (TL)	ÖDEMESİ BİTEN PROJE SAYISI	ÖDENEN HİBE TUTARI (TL)
MERKEZ	19	21.013.100,10	9.783.561,98	3	3.127.183,43
ANDIRIN	3	3.742.218,17	1.774.846,45	0	0,00
GÖKSUN	2	1.886.948,58	914.269,45	0	512.093,02
ÇAĞLAYANCERİT	2	1.348.276,93	633.248,09	1	412.216,72
TÜRKOĞLU	1	1.509.488,90	697.200,00	0	655.919,37
ELBİSTAN	1	1.071.749,82	471.907,75	0	0,00
TOPLAM	28	29.809.916,61	13.947.816,83	4	4.707.412,54

Tablo 6. Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü Tarafından Kırsal Turizm Alanında Sözleşmeye Bağlanan Projelerin Yatırım Cinslerine Göre Dağılımı [3].

Apart Otel Sayısı	Bungalov Tesis Sayısı	Lokanta Sayısı	Dinlenme Tesisi Sayısı	Otel Sayısı	TOPLAM
21	2	1	1	3	28

9.	2
10.	-
11.	3
12.	10
13.	11
TOPLAM	28

TKDK Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü tarafından kırsal turizm alanında sözleşmeye bağlanan projelerin ilçelere göre dağılımı Tablo 5'te verilmiştir [3]. Tablo 5'e göre; kırsal turizm alanında en çok sözleşme imzalanan ilçe İl merkezidir. Yatırımların ilçelere göre dağılımı farklılık göstermiştir. Kırsal turizmde önemli bir potansiyele sahip olan ilde özellikle Merkez ilçede kaplıca turizmüne yönelik konaklama tesisi projeleri öne plana çıkmıştır. Dolayısı ile kırsal turizm alanında hibe desteklerinden en çok payı Merkez ilçe almıştır. Afşin, Ekinözü, Nurhak ve Pazarcık ilçelerinde herhangi bir kırsal turizm yatırımı gerçekleşmemiştir. Bu ilçelerde önemli kırsal turizm potansiyelleri mevcuttur. Afşin ilçesinde Ashab-ı Kehf, Ekinözü ilçesinde Ekinözü İçmeleri çok ciddi ziyaretçi potansiyeline sahiptir. Bu tesislerin bir program dahilinde turizm turlarına dahil edilmesi ile yeni konaklama tesislerine ihtiyaç olacağı aşikardır.

Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü tarafından kırsal turizm alanında sözleşmeye bağlanan projelerin yatırım çeşitlerine göre dağılımı Tablo 6'da verilmiştir. Tablo 6'da da görüldüğü üzere Kahramanmaraş'ta TKDK tarafından kırsal turizm alanında 5 farklı yatırım türünde sözleşme imzalanmıştır. En yoğun sözleşme ise apart otel türü yatırımlarla imzalanmıştır. İlde termal su kaynaklarının bulunduğu bölgelerde en çok ihtiyaç hissedilen konaklama tesisleri apart otellerdir. Bu ihtiyaç birçok apart otel yatırımının gerçekleştirilmesini teşvik etmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

TKDK Türkiye'nin Avrupa Birliği tarafından akredite edilmiş (yetki devri almış) ve taşraya bu denli yayılmış ilk ve tek kurumudur. TKDK tarafından kırsal turizm alanında verilen hibelerin, %50 faydalanıcı katkısı şartı ve hak ediş şeklinde iki taksitte ödeniyor olması, yatırımların belli bir sermaye gücü olmadan gerçekleştirilmesini zorlaştırmaktadır. Kırsal kalkınma programı hedef kitle olarak 50 kişiden az çalışan istihdam eden, yıllık cirosu ve/veya bilançosu 8 Milyon TL'yi aşmayan mikro ve küçük ölçekli zanaatkarlar ve işletmeleri muhatap olarak alsa dahi işletmelerin güvenliği ve sürdürülebilirliği açısından sermaye gücü ön plana çıkarmaktadır. TKDK kırsal turizm alanında çok önemli yatırımlara destek olmaktadır. Aynı zamanda TKDK çok farklı alanlarda ve özellikle kırsal turizm yatırımlarını desteklenmektedir.

Kahramanmaraş kırsal turizm alanında önemli potansiyellere sahiptir. Nitekim bu güçlü potansiyel ili Türkiye genelinde yapılan yatırım ve ödenen hibe tutarı açısından ön sıralara yerleştirmiştir. İmzalanan sözleşme sayısı ve toplam yatırım tutarı ve sağlanan hibeler açısından Kahramanmaraş Türkiye genelinde %8'lik bir payla ciddi bir kırsal turizm yatırımı gerçekleştirmiştir. İlde kırsal turizm alanında proje istihdamının çok yüksek olduğu görülmektedir.

TKDK tarafından Kahramanmaraş'ta 3 yılda yaklaşık 30 Milyon TL'lik yatırım yapılmış ve yaklaşık 14 Milyon TL hibe desteği sağlanmıştır. Ülke genelindeki yatırımla-

rın %8'inin Kahramanmaraş'ta gerçekleşmiş olması il için önemli bir başarıdır. Hibe desteklerine karşı ilgi yıldan yıla artış göstermiştir.

Apart otel yatırımlarının fazlalığı; mevcut termal turizm bölgelerindeki potansiyele bağlıdır. Yatırımların il genelinde gündün güne yaygınlaştığı ve daha da yaygınlaşacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan inceleme ve değerlendirmelere bağlı olarak, turizm yatırımlarının daha da yaygınlaşması ve hibe desteklerinden daha fazla istifade edilebilmesi için TKDK'nın mevzuatında bir takım iyileştirmelere ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. TKDK yatırımlarıyla dolaylı, dolaysız ilgili paydaş kurumlar arasında karşılaşılan aksaklıkları gidermeye yönelik çözüm üreten çalışmalar, çalıştaylar yapılmalı, karşılıklı protokoller imzalanmalıdır. Kırsal turizm potansiyeli olan alanlarda yatırımcıları yatırıma teşvik edecek şekilde master planlar ve yatırım planlamaları yapılarak müteşebbislere yol gösterilmeli ve önleri açılmalıdır. Bu sayede ildeki birçok potansiyel açığa çıkarılarak alternatif kırsal turizm yatırımları özendirilmelidir.

TKDK'nın Kahramanmaraş ilinde özellikle kırsal turizm alanında çok önemli yatırımlara destek olduğu görülmektedir. Ancak kırsal kalkınma hamlesi ve yatırım çalışmaları devamlılığı olan ve yaşayan bir süreçtir. İldeki yoğun tarımsal potansiyellerin fırsata dönüştürülmesi noktasında eldeki örnekler de incelenerek, TKDK'nın sunduğu imkânlardan Kahramanmaraş'ın daha fazla oranda istifade edileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

[1] Anonim, 2015a, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü Yatırımlar Rehberi.

[2] Anonim, 2015b, Kırsal Kalkınma. TKDK Başkanlığı Yayını, Ankara.

[3] Anonim, 2015c, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü Bilgi Notu.

[4] IPARD Programı, 2014. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Bileşeni (IPARD). URL (Erişim Tarihi 15.07.2015) <https://ipard.tarim.gov.tr/>

[5] Zengin, M., 2014. Kahramanmaraş ve Turizm. Akdeniz'in Altın Şehri Kahramanmaraş. Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, 483-500.

[6] <http://www.tkd.gov.tr/AltTedbir/kirsal-turizm-9>.

Erişim Tarihi: 04/11/2015.

[7] <https://tr.wikipedia.org/wiki/Turizm>. Erişim Tarihi: 05/11/2015.

[8] http://www.dogaka.org.tr/Icerik/Dosya/www.dogaka.gov.tr_517_BT3W01TR_Kahramanmaraş-il-Turizm-Stratejisi-Eylem-Plani.pdf. Erişim Tarihi: 05/11/2015